

Lausunto
2007/70/22

Ympäristöministeriö

Viite Lausuntopyyntö YM 022:00/2005 (07.02.2007)

Asia Ehdotus valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi 2016

Kuluttajatutkimuskeskus esittää asiakirjasta ”Ehdotus valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi vuoteen 2016” seuraavaa:

Jätehuolto on viime vuosina asettunut täysin uuteen tarkastelukontekstiin, kun kansainvälisellä ja kansallisella tasolla puhutaan kestävästä kulutuksesta ja materiaalitehokkuuden edistämisestä. Tästä näkökulmasta on hyvin tervetullutta, että valtakunnallista jätesuunnitelmaa valmistelleelle työryhmälle on annettu toimeksi uudelleen arvioida valtakunnallista jätesuunnitelmaa, tarkastella ohjauskeinojen käyttöä ja kehittämistarpeita sekä selvittää tarpeita jätelainsäädännön uudistamiseksi.

Onkin hyvin myönteistä, että työryhmän mietinnössä tarkastellaan tuotannon ja kulutuksen materiaalitehokkuutta ja asetetaan sille tavoitteita. Työryhmän esittämät toimenpiteet tähän tavoitteeseen pääsemiseksi ovat osuvia: ekotehokkuuskriteerien laadinta valikoiduille tuoteryhmille, tuotteiden kestävyuden roolin vahvistaminen kuluttajansuojalainsäädännössä sekä materiaalitehokkuuden palvelukeskuksen perustaminen. Myös neuvonnan tehostaminen ja kotitalouksien korjauspalveluiden kotitalousvähennyksen laajentaminen (tai saman vaikutuksen aikaansaaminen muunlaisin veronkevennystoimin) ovat varsin tervetulleita toimenpide-ehdotuksia.

Rakennusten käyttöiän pidentämisen kirjaaminen omaksi tavoitteeseen on kannatettava asia. Keskeinen tavoitteena korjausrakentamisen tukemisessa tulisi olla asumisen energiatehokkuuden kasvattamisessa ja radikaalien energiainnovaatioiden käyttöönotossa.

Näiden lisäksi olisi varmaankin mahdollista kuvitella muita toimenpiteitä tuotteiden käyttöiän pidentämiseen. Näitä voisivat olla esimerkiksi kierrätyskeskustoiminnan tukeminen ja kehittäminen entistä enemmän esineiden kunnostusta sisältäväksi palveluksi. Tällaisella toimenpiteellä olisi myös useita myönteisiä sosiaalisia vaikutuksia, kuten edullisten tavaroiden tarjoaminen vähävaraisille kotitalouksille sekä työpaikkojen tarjoaminen vaikeasti työllistettäville henkilöille. Kaikkiaan palvelualan PK-sektorin kehittäminen on tärkeää, koska suurten ikäluokkien eläkkeelle jääminen ja sukupolvenvaihdot uhkaavat monenlaisia ympäristömyönteisiä palveluja, kuten kenkien, vaatteiden, kalusteiden ja laitteiden korjaustoimintaa ja käytettyjen tavaroiden kauppaa. Kehittämällä uudenlaisia palvelumalleja ja alan yritysten osaamista ja asiakaslähtöisyyttä voidaan taata palvelujen kilpailukyky myös tulevaisuudessa. Jätehuollon näkökulmasta tällaiset sektorit voivat vaikuttaa vähäarvoisilta, mutta tuotteiden koko elinkaaren näkökulmasta tuotteiden käyttöiän pidentäminen ja niiden hyvässä kunnossa säilyttäminen voi vaikuttaa laajoihin jätevirtoihin alkutuotannossa ja teollisuudessa.

Kierrätyksen tehostamista ja vaarallisten aineiden hallintaa koskevat toimenpide-ehdotukset ja tavoitteet ovat perusteltuja. Kuluttajanäkökulmasta olisi myös perusteltua kiinnittää entistä enemmän huomiota kierrätysjakeiden ja ongelmajätteiden keräys- ja vastaanottopisteiden toimivuuteen ja yhdyskuntarakenteellisesti tarkoituksenmukaiseen sijoitteluun.

On myös erittäin tervetullutta, että työryhmän mietinnössä tarkastellaan jätehuollon ilmastovaikutuksia. Pitkän aikavälin suunnitelmaa pohjustavassa mietinnössä on kuitenkin keskitytty varsin paljon nykyisin käytössä olevan teknologian edistämiseen, eikä uutta teknologiaa ole tarkasteltu kovinkaan laajasti. Esimerkiksi Ruotsissa, jossa on sitouduttu siirtymään pois fossiilisten polttoaineiden käytöstä, on biokaasun laitosmaiseen tuotantoon panostettu jo yli vuosikymmenen ajan muun muassa tarjoamalla kunnille mittavaa investointitukea. Näin on onnistuttu jätteistä (yhdyskuntajätteet, liete, suurkeittiöiden rasvajätteet) sekä kesantokylvöistä valmistamaan muun muassa liikennepolttonesteitä samalla kun tuetaan ravinteiden kierrätystä. Tällaisen teknologian edistämistä ehdotetaankin mietinnössä, mutta varsin suppeasanaisesti ja ainoastaan maaseudun kehittämiseen liittyen. Biokaasun tuotanto ja siihen liittyvä ravinteiden kierrätys tuo kuitenkin ainutlaatuisen mahdollisuuden edistää maaseudun ja kaupunkien yhteistoimintaa. Ala tarvitsisi kunnollisen tuotekehitys- ja investointipanoksen, ja se edustaisi korkeampi-arvoista ja teknologisesti edistyksellisempää jätteiden hyödyntämistä kuin esimerkiksi jätteiden poltto kaukolämmön tai lämmön ja sähkön tuotannossa. Suomi on jäänyt Ruotsin kehityksestä näiltä osin pahasti jälkeen, ja biopolttoainevillityksen ollessa kuumimmillaan olisi ajankohtaista panostaa kunnolla tälle alueelle.

Mietinnössä on koottu liitteeseen 2 ”Muita toimenpide-ehdotuksia”, joiden toteutuminen riippuu pääosin muista kuin julkisen vallan toimijoiden päätöksistä. Liitteessä on monia hyvä ehdotuksia, joihin julkinen valta voi osaltaan vaikuttaa kannustamalla, kunnallisin määräyksin, kaavoituksen avulla, T&K rahoituksella ja julkisin hankinnoin. Liitteeseen 2 koottujen toimenpide-ehdotusten laajuus kuvastaa sitä, miten siirtymä jätehuollosta materiaalitehokkuuteen muuttaa julkisen sektorin roolia entistä yhteistoiminnallisempaan suuntaan. Julkiselta vallalta edellytetään jatkossakin monien myönteisten kannustimien käyttöönottoa ja tukea, vaikka vastuu käytännön toimien toteutuksessa siirtyisikin muille osapuolille. Tämä tulee osaltaan tuomaan haasteita jätehuollon organisoinnille tulevaisuudessa.

Oheisesta lausunnosta lisätietoja Kuluttajatutkimuskeskuksessa antaa tutkimuspäällikkö Päivi Timonen.

Helsingissä huhtikuun 11. päivänä 2007

Eila Kilpiö
Johtaja, professori